

GÜNTNER PÉTER

A soproni prostitúció története (1862–1918)

A legősibb mesterség a századvég polgári világában élte egyik virágzó korszakát. A prostituáltak a városi élet elmaradhatatlan résztvevőinek számítottak, a korabeli városok egyes utcáinak jellegzetes szereplői voltak. Budapest bordélyházairól, hírhedt kéjnéiről már sokat írtak, többek között Krúdy Gyula is megörökítette A vörös postakocsi című regényében egy pesti bordélyház életét. A fővárosban a bejegyzett prostituáltak száma rendkívül magas volt: az első világháborút megelőző években Párizs és Berlin után Budapest következett a harmadik helyen az európai statisztikában.¹ Vidéki városaink prostitúciójának a vizsgálata azonban az eddig kevésbé kutatott területek közé tartozik. Sopron a századfordulón közepes nagyságú város, lakosainak a száma 33 478,² akiknek több, mint fele német anyanyelvű,³ s a városban állomásozó katonák száma csaknem elérte a 3000 főt.⁴ Így Sopron vizsgálatánál több kérdés is felmerül; a következőkben arra keresek választ, hogy Sopron középváros jellege, a katonaság jelenléte, a német polgárság hogyan befolyásolta a prostitúciót.

Szabályozás

Korszakunkban a prostitúcióról külön törvény nem született, a közegészségügyi törvény (1876: XIV. tc. 91. paragrafus) a szabályozást rendeleti útra terelte. A rendeletalkotásnak megfelelően a prostitúciót a törvényhatósági jogú városok esetében a törvényhatósági bizottság, rendezett tanácsú városok esetében a képviselőtestület szabályozta.⁵ A bordélyházak működésébe így a helyi szabályrendeletek engednek bepillantást. Az első, átfogó szabályozást Pest városa adta ki 1867-ben,⁶ melyet 1884-ben⁷ és 1907-ben újabbak követtek.⁸ A soproni⁹

¹ Doros Gábor–Melly József: A nemi betegségek kérdése Budapesten I–II. Budapest, 1930. 755–756. (a továbbiakban: Doros–Melly)

² A Magyar Korona országainak 1900. évi népszámlálása. Első rész. A népesség általános leírása községenként. Budapest, 1902. 126. (a továbbiakban: 1900. évi népszámlálás)

³ 1900-ban a lakosság 53.5%-a a németet jelölte meg anyanyelveként. 1900. évi népszámlálás 127.

⁴ 1900-ban a katonaság létszáma 2850 volt. 1900. évi népszámlálás 516.

⁵ A városok szabályrendelet-alkotásáról lásd Kajtár István: Városi önkormányzatok (1848–1918). Pécs, 1993. 107–128.

⁶ Szabályok a kéjlegés-bordélyházak és kéjhölgyekről. Pest, 1867. október 31.

és valószínűleg a többi vidéki szabályrendeletet is a pesti alapján készítették el,¹⁰ a legtöbb cikkely szó szerint megegyezik; a rendeletek közös vonása például az, hogy bordélyházat csak büntetlen előéletű, 30 évnél idősebb nő vezethetett. A bordélyházakban csak 17 évnél idősebb,¹¹ egészségügyi bizonyítvánnyal, és türelmi bárccal rendelkező „lányok” dolgozhattak. A „madám”, a bordélyház üzemeltetője 20 forintnál¹² többet nem hitelezhetett a lányoknak, valószínűleg abból a megfontolásból, nehogy a kéj nők adósságaik miatt anyagi és személyi függésbe kerüljenek. A bordélyházban a függönyöket egész nap elhúzva kellett tartani. A szeszes italok felszolgálatát és a zenés, táncos mulatságokat tiltották, az utóbbi azonban gyakran előfordulhatott a bordélyházakban, például Sopronban a Kőszegi út 3. szám alatt is, mivel az épület szalonjaiban (szalon, „piros” szalon) két zongora is funkcionált.¹³

A szabályozás fő motívumát a prostituáltak egészségügyi ellenőrzésének igényében kell keresni. A korabeli nemi betegségek közül a szifilisz, magyar néven „bujakór” volt a kéj nők által leggyakrabban terjesztett kór. 1880-ban a városi tanács több levelet is kapott a Sopronban állomásozó katonai parancsnokságtól, melyekben a katonák között terjedő bujakór „terjedésének megakadályozása végett kellő intézkedések fogantatba vételét kéri”.¹⁴ A katonaság sürgető levelei számottevő szerepet játszhattak a soproni szabályrendelet közeli megszületésében. A betegség továbbadásának megakadályozására a prostituáltakat szigorú orvosi felügyelet alá helyezték, mely a mai helyzettel szemben meglepően rendszeres volt: orvos Budapesten cicinte négynaponta,¹⁵ majd hetente kétszer vizs-

⁷ Szabályrendelet a bordély-ügyről. 837/1884.

⁸ Szabályrendelet a prostitúcióról. 881–1008/1907. A rendelet csak 1909-ben lépett életbe.

⁹ Szabályrendelet a kéjlegés, bordélyházak és kéj nőkről. Sopron, 1884. március 13.

¹⁰ Az egri szabályrendeletet is a pesti alapján készítették. Horváth László: Adatok az egri prostitúció történetéhez. In: Archivum, 14. Eger, 1996. 180. (a továbbiakban: Horváth)

¹¹ Sopronban az 1884. évi szabályrendelet írta elő a 17 év feletti korhatárt (6. paragrafus). Pesten az 1867. évi rendelet a 17 év alatti nők alkalmazását türelmi bárca vagy egészségügyi bizonyítvány kiállításához kötötte (I/9. paragrafus), az 1907. évi viszont már csak 20 év feletti lányok működését engedélyezte a bordélyházakban (7. paragrafus).

¹² Budapesten az 1884. évi szabályrendelet (17. paragrafus) 20 forintról 40 forintra emelte fel ezt az összeget.

¹³ A bordélyház adásvételi szerződése tételesen felsorolja a szobák bútorzatát. Az épületben található három szalon közül kettőben működött zongora. Adásvételi szerződés. Közjegyzői okirat. Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, VII. 152. 3/1907. (a továbbiakban: SVL)

¹⁴ SVL IV. 1403/a. Tanácsülési jegyzőkönyv. 1079, 2024./1880.

¹⁵ Szabályok a kéjlegés- bordélyházak és kéjhölgyekről. II/6. és III/2. paragrafus. Pest, 1867. október 31.

gálta meg őket.¹⁶ Sopronban az 1884. évi szabályrendelet még heti kétszeri orvosi vizsgálatot írt elő (15. és 36. paragrafus), de 1888-tól már heti háromszori vizsgálat volt a kötelező.¹⁷ Betegség előfordulása esetén a kéjnitől igazolványát elvették, s azonnal kórházba küldték a mielőbbi gyógyulás érdekében. A szifilisz, ha idejében felismerték, korszakunkban már nem számított halálos betegséggnek, de a gyógyulás hosszú időt igényelt. Az általános egészségügyi szempontok mellett a prostituáltak szigorúbb orvosi ellenőrzése Sopronban főképp a katonaság jelenlétével magyarázható. A „bujakór” elég gyakori betegséggnek számított; évente a „lányok” közel 30–40 százaléka betegedett meg Sopronban. Az orvosi ellenőrzés fontosságát bizonyítja, hogy a Kőszegi út 3. szám alatti bordélyházban a vizsgálatok számára külön helyiséget is fenntartottak.

A különféle prostituáltak

A budapesti szabályrendeletek többféle prostituáltat különböztettek meg. Az engedélyezett kéjnök bárcával vagy igazolvánnyal (korábban egészségügyi lappal) rendelkeztek.¹⁸ Az előbbiek főfoglalkozásként, míg az utóbbiak csak időnként, mellékfoglalkozásként üzték a prostitúciót. Az igazolványt kiváltók foglalkozásukat tekintve legtöbbször cselédlányok, pincérnők, varrónők voltak. A bárcát kiváltó kéjnök a munkahelyet tekintve három részre oszlottak: a bordélyházakban, a lakásokon (magánkéjnök) és alkalmi helyen, az utcán, illetve a találkahelyeken, a magánkéjnök-telepeken, és az éjjeli kávéházakban és mulatóhelyeken dolgozókra (futó-bárcás). Az igazolványos kéjnök a nyilvánosházak kivételével ezen helyek mindegyikén dolgozhattak.¹⁹

Sopronban a hivatalosan bejegyzett kéjnök közül a bordélyos, a magánkéjnök és az igazolványosak²⁰ jelenléte mutatható ki a századfordulón, valamint

¹⁶ A heti kétszeri orvosi vizsgálatot az 1884. évi szabályrendelet írta elő (37. paragrafus), melyet az 1907. évi rendelet (51. paragrafus) is megerősített.

¹⁷ Finck János: Sopron szabad királyi város polgármesterének 1888. évi jelentése a városi közigazgatás összes ágairól. Sopron, 1889. 47.

¹⁸ A bárcás és egészségügyi lappal rendelkező kéjnök rendszerét az 1900. december 1-jén kiadott rendőrfőkapitányi rendelet alakította ki. Közreadta: Széchenyi Mihály: A bordélyrendszer Budapesten. In: Rubicon, 1993. 8–9. 60. (a továbbiakban: Széchenyi) Az igazolványos kéjnök fogalmát az 1907. évi budapesti rendelet hívta életre.

¹⁹ Találkahelyek engedélyezését a rendőrfőkapitányi rendelet (Széchenyi 30–37. paragrafus), a magánlakással bíró igazolványos kéjnök kategóriáját (korábban csak a bárcás kéjnök fogadhattak lakáson vendéget), valamint a magánkéjnök-telepek engedélyezését és az éjjeli kávéházakban és mulatóhelyeken való tartózkodást (csak tartózkodást!) az 1907. évi szabályrendelet vezette be.

²⁰ Sopronban az igazolványosok jelenlétére csak Schreiber Emil könyvéből lehet következtetni. Schreiber Emil az összes törvényhatósági jogú város (27) és 79 rendezett tanácsú város bordélyházainak számát táblázatban közli. A táblázat „orvosrendőri felügyelet alatt álló egyéb

a polgármesteri jelentésekben feltűnt a „kóborló”, „csavargó” elnevezés. Ezekre a szigorú orvosi ellenőrzés nem terjedt ki, évente egyszer-kétszer vizsgálta meg őket az orvos. Az orvosi felügyelet hiánya miatt körükben a „bujakór” sokkal gyakrabban fordult elő, a szifiliszetek többsége közülük került ki. Mivel engedélyezett kéj nők nem lehettek, mert akkor szigorú orvosi ellenőrzés alatt álltak volna, a „kóborló” elnevezés alatt csak az engedéllyel nem rendelkező, titkos prostituáltakat lehet érteni.

A rendőrségnek az egész korszakon keresztül komoly gondot okozott a titkos prostitúció. Az engedéllyel nem rendelkező prostituáltak száma a századfordulóra megnőtt, számuk akár meghaladhatta az engedélyezetteké is. A „titkon kéjlegők” száma pontosan nem állapítható meg, nagy számuk gyengítette a bordélyrendszert, s az utcai prostitúciót erősítette. A soproni „titkon kéjlegők” fő kerítőhelye, mint ahogy az egész országban, a kávéház volt.²¹ A kávéházi prostitúciót Márai Sándor már idézett könyvében részletesen leírja: „Üzem kettő dolgozott a házban: nappal az emeleten foglalkoztatta a bank, éjjel a földszinten kasszírónővel, malacbandával fosztogatta a könnyelmű nyárspolgárokat egy kávéháznak keresztelt lebuji... A 'kávéház' oly keveset törődött a kávézó és újságot olvasó nappali vendégekkel, hogy napközben ki sem nyitott... A prostitúciónak egyik finomabb és nyilván költségesebb válfaja volt az, amit a házukbeli 'kávéházban' éjszakáról éjszakára kimértek; megessett késelés is, egy éjjel női sikongásra ébredt fel a ház, gyermekek, felnőttek éjszakai kacabajkákban kitódultak a folyosóra, s az udvaron a házmester seprűvel ütlegelt egy csizmás, macskabajszos s főként vérszomjas kupecet, aki tíz körömmel kapaszkodott egy szalmasárgahajú kávéházi alkalmazott nő kényelmesen megmarkolható, lágy testrészebe... De a lebuji, úgy látszik, borsos bért fizetett a banknak, mert még az ilyen közbotránkozást okozó, szemérmetlen csendháborítást is eltűrték.”²²

A soproni kávéházakban működött prostitúció visszaszorítására éppen a soproni kocsmárosok és kávéosok ipartársulata kérte fel a városi közgyűlést. A társulat indítványozta, hogy szabályrendelet útján korlátozzák a kávéházi prostitúciót, ugyanis a kávéházak „közt nem egy bordélyház, a mit már közerkölcsi tekintetből sem volna szabad megtűrni”.²³ A kérelemnek is szerepe lehetett abban, hogy már egy hónappal később megszületett a Szabályrendelet a fogadó, vendéglő, kávéház és kávémérés iparokról,²⁴ mely a kéjelgést az előbbi helyeken szigorúan tiltotta. A kávéházakban például csak férfi kiszolgáló személyzet alkalmazását engedélyezte.

nők (pincérnők stb.) száma” rovata az igazolványos prostituáltakkal feleltethető meg. Schreiber Emil: A prostitúció. Budapest, 1917. 99–102. (a továbbiakban: Schreiber)

²¹ A kávéházi prostitúcióra lásd Forrai Judit: Kávéházak és kéj nők. In: Budapesti Negyed, 1996. 2–3. 110–120.

²² Márai Sándor: Egy polgár vallomásai. I–II. Budapest, 1990. 24–26. (a továbbiakban: Márai)

²³ Soproni Napló, 1901. május 16.

²⁴ 1901. december 30.

Soproni bordélyházak, számuk országos összehasonlításban

Sopronban a bordélyházak a nyomtatott sajtóban egyáltalán nem fordultak elő, az évenként kiadott címtárakban nem szerepeltek, az újságokban hirdetéseket nem közöltek. A hirdetésekre a bordélyházak mellett a kevés számú magánkéjű nő sem volt rászorulva, ugyanis hasonlóan a bordélyokhoz általánosan közismertek voltak. A rendelkezésre álló források azt mutatják, hogy Sopronban a bordélyházak száma a századfordulón a lakosság számához viszonyítva magas volt; az egy bordélyházra jutó lakosok száma még Budapestnél, a prostitúció központjánál is alacsonyabb volt.²⁵

Az ellen, hogy a belvárosban, az Új utca 2. szám alatt (Seybold-ház), Schram Lajos parókásnál kéjhölgyek laknak, s ő maga bordélyházat üzemeltett, először 1862-ben érkezett panasz. A szomszédok többször tiltakoztak, de tiltakozásuknak az előjáróság nem adott helyet. 1874-ben a városi tanács a ház lakóinak a bordélyház áthelyezésére vonatkozó kérelmét ismét elutasította, mivel annak belvárosi elhelyezkedését a közbiztonság szempontjából kifejezetten előnyösnek vélte: „... közbiztonsági szempontok is tiltják, hogy a bordélyház a város távoli részében nyitassék meg, még pedig azon oknál fogva, nehogy így a mondott intézet az alsóbb néposztály, leginkább pedig az ottan semmitől sem tartózkodó fiataloknak is könnyen hozzáférhetővé tétetvén”.²⁶

Bordélyház nyitására engedélyt – alapos mérlegelés után – a városi tanács adhatott,²⁷ azonban nem minden kérelmező nyerte el a szükséges hozzájárulást. Így járt Müller Katalin, kőszegi lakos, aki az Uszoda utcában szeretett volna bordélyházat nyitni. Kérelmét 1876. július 5-én elutasították, mert „ugyanazon utcában” volt a Lähne tanintézet, így az ifjúság erkölcsét rontotta volna a közeli bordélyház.²⁸

Az 1870-es évek végén három bordélyház működhetett Sopronban; az Új utcában, a Szent Mihály kapunál és a Hegy utcában. Wolf Anna a Szent Mihály

²⁵ Ha összehasonlítjuk a két város lakosainak és bordélyházainak számát, a következő eredményt kapjuk. 1910-ben Budapest népessége 880 371 fő volt, bordélyház pedig 18 működött. Így egy bordélyházra mintegy 48 909 fő jutott. Sopron (33 932 lakos, kettő bordélyház) esetében ennél kisebb lesz a számítás végeredménye: 16 966 lakosra jutott egy bordély. A különbség még nagyobb lesz, ha Budapest lakosainak számát vonzáskörzetével együtt értelmezzük, mely 1910-ben meghaladta az egy millió főt. (A városok népességére vonatkozóan lásd Thirring Gusztáv: A magyar városok statisztikai évkönyve. I. évfolyam. Budapest, 1912. Budapest bordélyházainak számáról: Doros–Melly 800.)

²⁶ Tanácsülési kivonat. 1874. szeptember 30. SVL IV. 1403/c. XXV. 18 031.

²⁷ Szabályrendelet a kéjclgés, bordélyházak és kéjnékről. Sopron, 1884. március 13. 3. paragrafus. „Türeلمي engedélyt bordélyház nyitására, a város kapitányának meghallgatása, illetőleg véleményezése alapján a városi tanács adja ki”. Budapesten bordélyház nyitását a rendőrfőkapitány engedélyezte a városi tanács becegyezésével. Szabályok a kéjclgés- bordellházak és kéjhölgyekről. I/3. és IV/22. paragrafus. Pest, 1867. október 31.

²⁸ SVL IV. 1403/c. XXV. 18 765.

kapunál üzemeltetett bordélyt, melyet a városi tanács a Hegy utcába helyezett át 1882 novemberében, mivel forgalmas, központi helyen működött. Arra, hogy a Hegy utcában már korábban is volt bordélyház, Wolf Anna egyik levele szolgál bizonyítékkal, melyben a következőket írja: „... azon körülmény, hogy ezen utcában emberemlékezet óta bordélyház volt és kéjhölgyek most is ott tanyáznak, a nélkül hogy a világ összedült volna”. Wolf Anna a bordélyház áthelyezését elfogadta, s a határozatnak megfelelően a Hegy utcában 900 forintért házat vásárolt. Az áthelyezés azonban nagy vihart kavart; a Szent Mihály templom plébánosa s az evangélikus konvent is tiltakozott a bordélyház létesítése ellen. A tiltakozások hatására a városi előjáróság visszavonta a Hegy utcai engedélyt, ami ellen viszont Wolf Anna fellebbezett. Végül az erős tiltakozás sem tudta megakadályozni az áthelyezés belügyminisztériumi jóváhagyását, mely 1883-ban érkezett meg.²⁹

Az 1880-as évektől kezdődően koncepcióváltás figyelhető meg a nyilvánosházak engedélyezését illetően; Sopronban ezután csak a külvárosokban nyíltak bordélyházak, s a Szent Mihály kapunál működött bordélyt is áthelyezték a forgalmas helyről egy csendes mellékutcába. A bordélyházak kiszorulását a belvárosból általános tendenciának tekinthetjük, amit jól mutat az 1884. évi budapesti szabályrendelet is. A 7. paragrafus tiltotta bordély nyitását forgalmas helyen, „kéjnötelepek csak félreeső utcában lehetnek... oly utcában, hol templom vagy iskola van, kéjnötelep nem létezhetik, s amennyiben oly utcában, hol ily telep engedélyeztetett, a nyert engedély után templom vagy iskola létesíttetnék, a kéjnötelep megszüntetendő, illetőleg áthelyezendő”. Később ezt a rendeletet úgy pontosították, hogy bordély „templomtól, iskolától, nevelőintézetből vagy hasonló jellegű közintézetből” legalább 200 méter távolságban nyitható.³⁰

Sopronban az éves polgármesteri jelentés az 1880-as évek közepén³¹ még három, 1890-ben már csak kettő bordélyházat³² említ. Feltehető, hogy az Új utcai szűnt meg elsőként, a Hegy utcában két bordélyház is volt: az első még 1882 előtt zárt be (létezésére csak Wolf Anna sorai a bizonyíték), s a második, melyet Wolf Anna nyitott, valószínűleg 1889-ben.³³ 1890-re csak két új alapítású nyilvánosház maradt talpon. Nézzük először a Híd utcai bordélyház történetét.

1883. november elsején nyílt meg a Híd utca 12. szám alatti (Híd és Malom utca sarka) bordélyház, mely hosszú évtizedekig meghatározó szerepet töltött be a soproni prostitúció történetében. A nyilvánosházat a Starkmann házaspár nyitotta, Starkmann György betegsége miatt azonban azt 1894-től a Bruck-

²⁹ SVL IV. 1403/c. XXV. 21 840.

³⁰ Szabályrendelet a prostitúcióról. 881–1008/1907. 30. paragrafus.

³¹ Finck János: Sopron szabad királyi város polgármesterének 1885. évi jelentése a városi közigazgatás összes ágairól. Sopron, 1886. 47.

³² Finck János: Sopron szabad királyi város polgármesterének 1890. évi jelentése a városi közigazgatás összes ágairól. Sopron, 1891. 49.

³³ Az 1886. évi polgármesteri jelentés három, az 1890. évi már csak kettő bordélyházat említ. Az biztos, hogy a két évszám között szűnt meg a nyilvánosház, s mivel 1889-ben a nyilvánartartott kéjnök száma 13-mal csökkent, ezért valószínű, hogy ekkor zárták be a bordélyt.

ner házaspár vezette. Brucknerék 1892-ben telepedtek le Sopronban, s a Starkmann házaspár alkalmazta őket. Arra, hogy ténylegesen Brucknerék vezették a Starkmann-féle bordélyt, bizonyítékként Bruckner Erzsébetnek a kéj nők egészségügyi vizsgálatáról vezetett könyve szolgál.³⁴

Brucknerék az üzemeltetést 1898-ban szerződésben rögzítve is átvették – mely 6 évre szólt –,³⁵ s a szerződéskötéskor Brucknerné 2500 forintért a bordélyház teljes berendezését megvásárolta Starkmann Györgynétől.³⁶ A Híd utcai intézményt a Bruckner házaspártól Küttel Olga vásárolta meg 1907-ben.³⁷ Mivel higiéniai okok miatt a bordélyház üzemeltetésére az engedélyt 1910-ben visszavonták, Küttel Olga annak érdekében, hogy tovább nyitva tarthasson, a hatóságokat évekig kijátszotta. A felszámolásra hat hónap haladékot kapott, de végül a határozat nem került végrehajtásra. Küttel a hatóságokkal hosszú időn át elhitette, hogy új bordélyházat akar nyitni; engedélyt kapott, hogy amíg a másik fel nem épül, tovább működhessen a Híd utcában. 1913-ban az építkezéshez telket vásárolt, azonban mint kiderült, terveket nem készítettett, a munkálatokat el sem kezdte. Ekkor már csak öt kéj nővel dolgoztatott, s újra felmerült a bezárítás közeli lehetősége. Küttel azonban talpon tudott maradni, 1914. január 17-én újabb haladékot kapott: ha szeptember elsejéig elkezd az építkezést, az új nyilvános ház elkészültéig nyitva tarthat. A huzavona évekig eltartott, az építkezést időnként elkezdte, majd abbahagyta. Az idő mindenesetre neki dolgozott: 1917-ben a városi főorvos javaslatára a polgármester a bordélyház megszüntetését kimondó határozatot felfüggesztette. A főorvos a működést azért tartotta kívánatosnak, mert a városban jelenlévő nagyszámú katonaság ellenére Sopron csak két bordélyházzal rendelkezett.

A Híd utcai nyilvánosházzal egy időben nyithatott ki a Kőszegi út 3. szám alatti bordélyház. A bordélyt befogadó házra az építési engedélyt Wischy Samu kérvényezte 1882-ben.³⁸ A ház eredetileg nyolc szobából (3 utcai, 5 udvari) állt, melyhez még négy udvari szoba épült 1901-ben.³⁹ A ház felépülése után azonnal bordélyházként üzemeltetett, bár erre nincs közvetlen bizonyíték. Az 1890-es évek végétől 1906-ig a váci születésű Székler Mária üzemeltette a bordélyházat.⁴⁰ Mivel az elég messze esett a városközponttól, a vendégforgalmat növelhette annak villamossal való megközelíthetősége. A villamosforgalom 1900. május 26-án indult meg a Kőszegi út mellett, a Várkerülettől a Vágóhídig üzemelt a Győri úton. A bordélyház 1901. évi kibővítése talán kapcsolatba hozható a megnöve-

³⁴ SVL IV. 1413. a–b. 45/1900.

³⁵ Bérlési szerződés. Közjegyzői okirat. SVL VII. 152. 285/1898.

³⁶ Adásvételi szerződés. Közjegyzői okirat. SVL VII. 152. 284/1898.

³⁷ SVL IV. 1403/d. XV. 59/1907.

³⁸ SVL IV. 1403/c. XXIV. 8365.

³⁹ A házbéradó kivetési lajstrom szerint 3 utcai és 9 udvari szobája volt. SVL IV. 1409/c. 1902. Házbéradó kivetési lajstrom.

⁴⁰ SVL IV. 1413. a–b. 1172/1906.

kedett vendégforgalommal, a vágóhídi szárnyvonal azonban az alacsony kihasználtság, a be nem váltott remények miatt már elég hamar, 1903-ban megszűnt.⁴¹

Székler Máriától a nyilvánosház üzemeltetését Starkmann Györgyné vette át 1906. február 1-jén, aki – miután 1898-ban átadta Híd utcai bordélyát – bordélyházának bérbeadásából származó jövedelméből élt, a személyével kapcsolatos különböző hivatalos okiratokban magánzóként szerepelt.⁴² Bordélyház nyitásánál és zárásánál az ott dolgozó kéjनोंkkel a tulajdonosnak szerződést kellett kötnie, illetve azt felbontania. Székler Mária is így járt el bordélyházának átadásakor; megszüntette kéjनोंvel az előzőleg megkötött szerződést. A szerződés felbontását engedélyező rendőrségi határozatból ismert a Székler Máriánál foglalkoztatott 13 kéjनों neve.⁴³ Starkmann-nének mind az átvételhez szükséges tőke előteremtésével, mind az üzemeltetéssel problémái támadtak. Az átvételhez szükséges elegendő pénz híján más társakat is bevont az üzleti vállalkozásba, és csak kölcsön felvételével tudta megvásárolni a nyilvánosház berendezését.⁴⁴ A berendezést így három személy vette meg, de a házra már nem sikerült szert tenniük.

Starkmann-nének a városi rendőrség 12 kéjनों foglalkoztatását írta elő, de ezen létszám fenntartása komoly gondot jelentett; a kerületi tiszti orvos jelentése szerint március végén az engedélyezett 12 kéjनों helyett csak hét dolgozott.⁴⁵ Starkmann-né a lányok létszámának feltöltését Bécsben próbálta megoldani, a lánykereskedő Johann Kapatával vette fel a kapcsolatot. A kalandos vállalkozás kudarcba fulladt; Starkmann-nét 1906. április 7-én Bécsben letartóztatták, de miután tisztázta magát, tíz nappal később szabadon engedték.⁴⁶ Az előírt létszámot végül más csatornán keresztül érték el – különben a rendőrség bezáratta volna a nyilvánosházat –, de feltételezhető, hogy nem mindig dolgozott 12 lány a bordélyban. A bordélyház-tulajdonosnő a létszámcsökkenésről nem akart lemondani, s augusztusban kérelmezte, hogy a 12 fő kötelező létszámot nyolcra szállítsák le. A rendőrfőkapitány a létszámcsökkenést elutasította, indoklásában fő érvként azt hozza fel, hogy Sopronban csak kettő bordélyház létezik, s ezek kéjनोंink együttes létszáma az egész országban egyedülállóan alacsony. A Híd utcai bordélyban ekkor 15 lány „működött”, így a két bordélyban összesen 27 lány dolgozott. Figyelembe véve, hogy Sopron lakosainak száma 1900-ban elérte a 33 ezret, s ebből katona 3 ezer volt, a két bordélyház „egészségügyi” jelentősége miatt a létszámcsökkenést nem engedélyezte.⁴⁷ A rendőrfőkapitány indok-

⁴¹ Lovas Gyula: A soproni villamos vasút. In: Soproni Szemle, 1966. 2. 114.

⁴² SVL IV. 1403/d. XV. 7/1906.

⁴³ Inke Sára, Nemes Mariska, Farkas Mária, Derhán Rozália, Hermann Alice, Koncs Margit, Horváth Mária, Kundlák Ernestina, Nyaka Vera, Koch Anna, Víg Mária, Várady Teréz, Kovács Eszter. SVL IV. 1413. a–b. 1172/1906.

⁴⁴ Közjegyzői okirat. SVL VII. 152. 22/1906.

⁴⁵ Schönberger Gusztáv kerületi tiszti orvos jelentése. SVL IV. 1413. a–b. 3257/1907.

⁴⁶ SVL IV. 1403/d. XV. 45/1906.

⁴⁷ SVL IV. 1413. a–b. 8374/1906.

lásában Starkmann-né alkalmasságát is kétségbe vonta, mivel a másik bordélyház (Bruckner-féle bordély a Híd utcában) 15 lányt foglalkoztatott sikerrel.

Starkmann-né a bordélyt ugyan üzemeltette, maga a ház azonban nem került tulajdonába, így ezt kihasználva Bruckner Adolfné március 28-án megvásárolta a házat.⁴⁸ Brucknerné eredetileg a Balfi utcában akart új bordélyházat építtetni, ezért kérelmezte, hogy az Ikva patak mentén bordélyt építhessen. A Balfi utcai kérelmét azonban visszautasították,⁴⁹ ezért vásárolta meg a Kőszegi úti házat, melyben a működést saját maga csak 1907-ben kezdte meg. A Bruckner házaspár számára a Kőszegi úti bordélyház megvásárlása egyfajta felemelkedést jelentett: a Híd utcaival szemben ez volt az elegánsabb, „jobb osztályhoz tartozó férfiak által látogatott”.⁵⁰ Az elegánsabb belső magasabb árakat is jelentett; a „szolgáltatásokért” kapott minimális ár 2 korona volt, míg a Híd utcában ugyanazért 1 koronát kértek. A rosszul menő bordélytól Starkmann-né végül kénytelen volt megválni; így 1907-ben megismétlődött az 1898. évi átadás, mindkét esetben Starkmann-né volt az eladó és a Bruckner házaspár a vevő. Brucknerékkel a bordélyház vezetése új lendületet kapott, amit az is bizonyít, hogy 15 lánnyal nyitották meg a nyilvánosházat.⁵¹

A bordélyházak közötti minőségi különbség nemcsak Sopronra volt jellemző; Márai Sándor Kassára vonatkozóan tesz hasonló megállapítást. „A mindennapos, egészségügyi szükségletek céljaira két nyilvánosház is akadt a városban: egy olcsóbb és közönségesebb, a Bástya utcában s egy másik, finomabb, a „tiszi”, földszintes ház a Fegyvertár utcában, ahová a magasabb rangú hivatalnokok és katonatisztek jártak”.⁵²

A Kőszegi út 3. szám alatt működött bordélyház szobánkénti berendezését adásvételi szerződésből ismerjük.⁵³ A sok szobás ház bútorzata pazar volt, rengeteg függöny, drága bútor szerepel a listán, például az egyik szalon berendezése a következőképpen nézett ki: „öt függöny kék plucheből, két ablak rauleau, két ablakvankos, két belső ablakfüggöny (horgolt kézimunka), egy nagy tükör, gyöngyházzal kirakva, két plusche fauteuille, egy fauteuille, két kék plusche díván vánkossal, két darab márványasztal (tea), egy kék plusche kördíván, egy fekete ébenfa zongora aczéllemezszel, egy ruhafogas, két nagy gobelin (a zongora megett), két kép kék plushebe foglalva, egy kópóláda, egy kályha és egy ellenző, egy tűzfogó, egy kályhaeje, egy háromágú sárgaréz Auçer csillár, öt karnis”.

A bordélyház további története nem ismert. 1917-ből származik egy főorvosi jelentés, mely két bordélyházat említ Sopronban. Mivel a bordélyházak virágzó korszaka már rég letűnt, újak alapítására nem került sor, feltételezhető,

⁴⁸ Adásvételi szerződés. Közjegyzői okirat. SVL VII. 152. 239/1906.

⁴⁹ SVL IV. 1403/d. XV. 24/1906.

⁵⁰ SVL IV.1413. a–b. 8374/1906.

⁵¹ SVL IV.1413. a–b. 852/1907.

⁵² Márai 26.

⁵³ Adásvételi szerződés. Közjegyzői okirat. SVL VII. 152. 3/1907.

hogy a Kőszegi úti bordély tovább működött, 1917-ben a Híd utcai mellett az tarthatott nyitva.

Ha a lakosság és a bordélyházak számát együtt nézzük, akkor a következők állapíthatók meg. A lakosság növekedésével Sopronban a bordélyházak száma nem emelkedett, hanem csökkent, így az egy bordélyra eső lakosok száma állandóan emelkedett. Azonban ha nem Budapesttel, hanem a többi vidéki várossal vetjük össze az egy nyilvánosházra jutó lakosok számát, meglepő eredményre jutunk. Kiderül, hogy az egyes vidéki városokhoz képest Sopronban nagyon alacsony volt a bordélyházak száma. 1915-ben például Debrecenben, Szegeden 11, Pozsonyban, Szabadkán 10, Újvidéken 9, Gyulaférvárott 4 bordélyház működött.⁵⁴ Az egy bordélyra jutó lakosok számában mind Sopron, mind Budapest a sor végén helyezkedett el: a Schreiber által közölt 106 város közül Sopron a 85. helyet foglalta el. Ezeket az adatokat figyelembe véve⁵⁵ a többi vidéki városhoz képest Sopronban a bordélyházak száma a századfordulón – ellentétben a fejezetünket indító kijelentéssel – a lakosság számához képest alacsony volt.

A prostitúáltak száma

A vizsgált időszakban a kéjnök számára vonatkozó legkorábbi adat 1869-ből származik.⁵⁶ A belügyminisztériumi körlevél a kéjnök és a „bujasenyvesek” (szifiliszben megbetegedettek) száma után érdeklődött. A számon tartott kéjhölgyek száma ekkor 20, a „titkon kéjlgők” körülbelül 15 volt. Ezek közül öt volt „bujasenyves”.

Az engedélyezett kéjnök és a „csavargók” számát az 1885–1903 közötti időszakra vonatkozóan az évenkénti polgármesteri jelentésekből ismerhetjük. Mivel a „titkon kéjlgők” számáról is pontos információ áll rendelkezésünkre, ezért egyedülálló módon a prostitúció egész szerkezetét tanulmányozhatjuk. A táblázat üresen hagyott rovataira nézve nincsen információ.

⁵⁴ Schreiber 99–102.

⁵⁵ Mint ahogy korábban megállapítottuk (lásd 25. lábjegyzet), 1910-ben Budapesten egy bordélyháza 48 909, Sopronban 16 966 fő jutott. Ugyanezt a számítást elvégezve azokra a városokra, ahol működött nyilvánosház, a következő eredmények kaphatók növekvő sorrendben: Gyulaférvárott 2916, Újvidéken 3732, Pozsonyban 7823, Debrecenben 8429, Szegeden 11 832, Kecskeméten 17 106, Szatmárnémetiben 17 446, Kassán 22 105, Pécsen 24 911, Miskolcon 51 459. Így a bordélyháza jutó lakosok száma 2916 és 51 459 fő között mozgott. (A számítás pontosságát csökkenti, hogy a városok népesség számára vonatkozó adatok 1910. évi, míg a bordélyok számát illetően 1915. évi.)

⁵⁶ SVL IV. 1106/c. VI. 1322.

Év	bordélyházi kéjnök száma	magánkéjnök száma	kóborlók száma	összes kéjnök	bujakóros
1869			15	20	2
1885	94	4	51	149	51
1886	68	3	48	119	39
1888	60	1	38	99	34
1889	47	1	31	80	28
1890	51	1	40	92	32
1891	60	1	37	98	47
1892	63	1	50	114	43
1893				103	40
1894				124	52
1895				122	57
1896				192	92
1897				230	65
1898				202	58
1899				85	21
1900	101	1	72	101	55
1901	61	1	91	153	
1902	77		149	226	72
1903	80	1	85	166	48

A hiányos adatok ellenére a kéjnök számából néhány következtetés levonható. Sopronban 1869-től 1885-ig a prostitúció jelentősége növekedett, a kéjnök száma megsokszorozódott. Az 1880-as évek elején új bordélyházakat alapítottak, a bordélyházi kéjnök nagy számából következően az ügyfelek többsége ezeket a házakat látogatta. 1885 és 1895 között viszont jelentős visszaesés mutatkozott, a bordélyházak száma háromról kettőre csökkent. 1895 után ismét növekedés figyelhető meg, mely azonban már nem a bordélyházi kéjnök, hanem a „kóborlók” számának emelkedéséből származott, ami az utcai prostitúciót erősítette. Valószínű, hogy Sopronban az utcai kéjnök, a „csavargók” száma már 1896-ben meghaladta a bordélyházi kéjnök számát (magánkéjnök évente általában egy létezett), s ez a prostitúció korai szerkezetváltását tükrözi.

Budapesten szintén megfigyelhető a bordélyok háttérbe szorulása. A századfordulóra a bordélyházak száma gyorsan csökkent, 1894-ben még 44,⁵⁷ 1910-ben már csak 18 működött. A nyilvánosházak csökkenésével együtt a prostitúció más területei nyertek teret: a lakásban és az egyéb helyeken dolgozó igazolványos és bárcás kéjnök száma nőtt. Az igazolványosok száma 1912-ben haladta meg először a bárcával rendelkező bordélyházbéli és magánkéjnök számát.⁵⁸ A budapesti titkos prostituáltakról számszerű adat nem áll rendelkezésünkre. Mégis számuk, szerepük a prostitúcióban a sopronihoz hasonló lehetett; az igazolvá-

⁵⁷ Széchényi 61.

⁵⁸ Doros-Melly 800.

nyok kiadását leginkább az a törekvés motiválta, hogy a titkos prostituáltak ellenőrzés alá vonják.

Sopronban 1895 után erősen hullámzó tendenciát mutat a prostituáltak száma, 1898-ban 202, 1899-ben már csak 85 volt a számuk. A hullámzást a „csavargók” számának hirtelen ingadozása okozhatta, ami összefüggésben lehetett például a városban lakó katonák számának változásával; csökkenhetett a katonaság létszáma egy nagyobb hadgyakorlat, csapatmozgás esetén, s ezzel együtt a kéj nők közül a leginkább mobil „csavargók” tudtak leggyorsabban reagálni a változásra, máshol keresni jobb felvevőpiacot.

A fenti adatok mellett rendelkezésünkre állnak a kéj nők éves orvosi vizsgálatainak adatai 1886 és 1892 között. A vizsgálatok száma azonban nem egyezik meg a kéj nők számával, több évet figyelembe véve az elvégzett vizsgálatok kétszeresére, háromszorosára lett volna szükség. Az előírásoknak megfelelően például 1890-ben a két bordélyház 51 kéjnőjét hetente háromszor, összesen 7956-szor kellett volna megvizsgálni. Ehhez képest a polgármester jelentésben a következőket írja: „A városban tartózkodó kéj nők a városi orvos által hetenként 3-szor vizsgáltatnak meg. A két engedélyezett bordélyházban 51 személy 2412-szer, 1 magán lakó 153-szor, 40 kóborló 74-szer lett megvizsgálva, kórházba küldetett bujakór miatt bordélyházból 10, egyéb 22, összesen 32”.⁵⁹

Mielőtt tévútra vezető következtetéseket vonnánk le, figyelembe kell vennünk, hogy a vizsgálható prostituáltak száma alacsonyabb volt, mint a nyilvántartottaké. A két soproni bordélyház ugyanis nem alkalmazhatott állandóan 51 „leányt” (1892-ben például 63-at), a házak nagyságától függően bordélyházanként legfeljebb 10–15-öt.⁶⁰ Az éves bordélyházi állomány három részből állt: az egészséges dolgozókból, az éppen betegekéből és a szökésben levőkéből: az örömlányok ugyanis a mostoha körülmények miatt gyakran elmenekültek a bordélyokból. Így a kéj nők számára előírt orvosi vizsgálatok száma nem is egyezhet a fentivel, mivel az összes nyilvántartott lány nem dolgozott egész évben.

A prostituáltak tényleges számára Bruckner Erzsébet könyvéből lehet következtetni, melyet a Híd utcai bordély kéjnőinek egészségügyi vizsgálatáról vezetett. Az 1894–1898 között vezetett könyvbe Brucknerné minden orvosi vizsgálatot feljegyzett, s a dátumokból kiderül, hogy az előírt heti háromszori orvosi vizsgálatot minden esetben betartották, néha az előírtnál többszöri vizsgálat is

⁵⁹ Finck János: Sopron szabad királyi város polgármesterének 1890. évi jelentése a városi közigazgatás összes ágairól. Sopron, 1891. 49.

⁶⁰ Pesten például az 1867. évi szabályrendelet bordélyházanként 5–10 prostituált jelenlétét engedélyezte (I/6. paragrafus). A székesfehérvári szabályrendelet 4–10 (Székesfehérvár szab. kir. város Szabályrendelete a bordélyházakról és kéjnőkről. Székesfehérvár, 1904. 9. paragrafus), az egeri pedig 3–10 kéjnő munkáját engedélyezte nyilvánosházanként. (Eger város bordélyházainak rendszabályai. Eger, 1890. 6. paragrafus. Közreadta: Horváth 177–180.) Az 1907. évi budapesti rendelet a bordélyház nagyságától függően a főkapitány hatáskörébe utalta a létszám megállapítását (33. paragrafus), s mint ahogy ezt Székler Mária esetében láthattuk, Sopronban is ez volt az ügymenet.

előfordult. A négy év alatt évente 8–9 lány dolgozott a bordélyházban, de a lányok többsége évente, félévente kicserélődött.

A polgármesteri jelentésekben közölt éves orvosi vizsgálatok számából és a Híd utcai bordélyház gyakorlatából az következik, hogy 1889-ig 3 bordély működött Sopronban,⁶¹ körülbelül 28–30 kéjnővel. 1886-ban például az éves polgármesteri jelentés 2575 egészségügyi vizsgálatot említ – tudva azt, hogy a vizsgálatok számát pontosan betartották –, ez összesen 25 kéjnőnek felel meg. Az egészségügyi könyv tapasztalata alapján a létszámon felül körülbelül 1–2 lányt lehet számítani bordélyonként, akiket betegségük miatt nem vizsgáltak, így abban az időpontban nem is szerepeltek a megvizsgáltak között, de a létszámhoz tartoztak. Ezért az orvosi vizsgálatok számából kiszámítható prostituáltszámhoz hozzá kell adni a feltételezhetően beteg kéjnők számát, így határozható meg a körülbelül 28–30 fő. 1890 és 1892 között hasonló számítással a két engedélyezett nyilvánosházban közel 19–22 prostituált dolgozott. 1892 után az orvosi vizsgálatok számáról nem áll rendelkezésünkre adat, de mivel a bordélyházak száma korszakunkban nem változott, ezért feltehető, hogy a lányok száma sem változott számottevően.

Érdekes megfigyelni, hogy a magánkéjnők Sopronban alig voltak jelen. A legtöbb lakáson dolgozó kéjnőt 1885-ben és 1915-ben⁶² tartották nyilván, akkor is csak négyet. Budapesten a magánkéjnők kiterjedt ügyfélkörrel rendelkeztek, számuk az első világháborúig növekedett: 1894-ben 529, 1912-ben már 769 magánkéjnő tartotta fent magát.⁶³ A magánkéjnők⁶⁴ hiánya nemcsak soproni jelenség volt, hanem a többi közép- és kisvárost is jellemezte. A vidéki városokban 1915-ben a 3655 bordélyházbéli kéjnővel szemben csak 489 magánkéjnő volt nyilvántartva.⁶⁵ Schreiber Emil szerint ennek a legfőbb oka az volt, hogy több magánkéjnőt a közérkölcsem nem tűrt volna el, tevékenységük a közép- és kisvárosokban jobban szem előtt folyt volna, mint Budapest egymilliósi forgatagában. Schreiber adataiból azonban épp az olvasható ki, hogy a városok tűrés-szintje nagyon eltérő volt. Máramarosszigeten például 46, Nagyváradon 30, Kassán 24, Szegeden 22, Gyöngyösön 17 magánkéjnő működött.⁶⁶ Így bár országos szinten Budapesthez képest számuk alacsony volt, számukat mindig a helyi társadalom toleranciája és igényei szabták meg.

Sopron és a többi város prostituáltjainak száma annak ellenére is nehezen hasonlítható össze, hogy a soproni évenkénti polgármesteri jelentések 1885–1903 között négy szám adatot közölnek: a bordélyházbéli kéjnők, a magánkéjnők,

⁶¹ A polgármesteri jelentések 1886–1892 között közlik az összes prostituált orvosi vizsgálatainak éves számát.

⁶² Schreiber 99.

⁶³ Széchényi 61.

⁶⁴ Magánkéjnők 1909-től Budapesten mind bárcások, mind igazolványosok lehettek, arról, hogy Sopronban is működtek igazolvánnyal magánkéjnők, nem áll rendelkezésünkre adat.

⁶⁵ Schreiber 109.

⁶⁶ Schreiber 99–102.

a kóborlók és az összes kéjő számát. A bordélyházbeli kéjők számáról kiderült, hogy az adatok túlzottak, magánkéjők éppen hogy csak jelen voltak (1–4 fő), az összes kéjő száma pedig nem hasonlítható össze, mert más városok titkos prostituáltjainak számáról nem áll rendelkezésünkre adat. Ezért az orvosi vizsgálatok számából következtetett adatokon kívül nincs megbízható forrásunk a soproni prostituáltak számát illetően, kivéve az 1915-ös esztendő.⁶⁷

Az 1915. évi adatok alapján az egész országban összehasonlítható a bordélyházi kéjők, a magánkéjők és az igazolványosak száma. Mint ahogy Sopron nem bővelkedett bordélyházakban, bejegyzett kéjőinek száma is alacsony volt. A 106 magyarországi városban az egy kéjőre jutó lakosok száma nagyon eltérő volt: 8729 (Makó) és 96 (Losonc) között mozgott. Sopronban egy prostituáltra 1094 lakos jutott, mely számadattal Sopront a középmezőnyben lehet elhelyezni.⁶⁸

A hatóságilag ellenőrzött prostitúció országos szerkezete

A Schreiber által közölt adatok alapján – csak a bejegyzett kéjők számáról tájékoztat – nagy körvonalakban a városok prostitúciójának kétféle szerkezete figyelhető meg.

Az első típusba azok a városok tartoznak, ahol szerkezetváltás híján a prostitúció főszereplői még a nyilvánosházak voltak, a magánkéjők és az igazolványosak nem bírtak igazi jelentőséggel. A forgalom döntő része a nyilvánosházakban bonyolódott, sok helyen a prostituáltak más típusai elő sem fordultak. Sopronhoz képest a legtöbb vidéki város bordélyházainak száma magas volt, ide sorolható a városok közel 70 százaléka. A nyilvánosházak számát a városnagyság mellett az eltérő igények szabhatták meg. A bordélyok száma 11 és 0 között, az egy nyilvánosházra jutó lakosok száma 0 és 51 459 között mozgott.

A második típusra az jellemző, hogy a századfordulóra a nyilvánosházak szerepe már visszaszorult, a prostitúció főszereplőivé többnyire a magánkéjők és igazolványosak váltak. A bordélyházak szerepe minden városban eltérő lehetett, de sok helyen az igazolványos és magánkéjők száma már meghaladta – Budapesthez hasonlóan – a bordélyházbeli kéjők számát. A városok közül ebbe a típusba kevesebb tartozott, körülbelül 30 százalék (Budapest mellett például Kassa, Miskolc, Eger, Gyöngyös, Jászberény, Máramarossziget, Eperjes, Nyitra). A bordélyházak tévessztését mutatja, hogy 1915-ben hét városban nem is működött nyilvánosház (Bártfa, Dobsina, Korpona, Makó, Nagyrőce, Selmec- és Bélabánya, Szamosújvár).

⁶⁷ Schreiber az 1915. évre vonatkozóan a bordélyházak, a bordélyházbeli és a magánkéjők, az orvosi felügyelet alatt álló kéjők számát, valamint a városok 1910. évi népességének nagyságát közölte. 99–102.

⁶⁸ A Schreiber által közölt városok közül Sopron a 69. helyet foglalta el.

Schreiber adataiból hiányzik a titkos prostituáltak száma, melynek jelentőségéről azonban nem feledkezhetünk meg. Például Schreiber Emil statisztikája alapján Sopron (2 bordélyház, 25 bordélyházbeli és 4 magánkéjű, 2 orvosi felügyelet alatt álló, összesen 31 kéjű) besorolása az első típusba lehetséges. Magánkéjű négy, igazolványos kettő: nincs más, csak nyilvánosházbeli kéjű. A városban állomásozó katonaság létszámát is tudva, a számok nem tükrözheték a valódi helyzetet, a felmerült igény kiszolgálása csak jóval nagyobb kapacitással volt lehetséges. A titkos prostituáltak számával azonban a besorolás árnyalható, ugyanis a táblázatban nem szerepel a „kóborlók” száma, mivel rendszeres orvosi felügyelet alatt nem álltak. A többi város „titkon kéjűgőinek” számáról adat ugyan nem áll rendelkezésünkre, azonban Sopron példája alapján feltételezhető, hogy azokban a városokban, ahol nagyon magas volt az egy bordélyra eső lakosok száma, vagy egyáltalán nem volt nyilvánosház, és ahol sem a magánkéjűk, sem az igazolványosok nem voltak nagy számban jelen, a titkos prostitúció jelentős szerepet játszott. A táblázat alapján például valószínűleg ide sorolható Hódmezővásárhely, Kecskemét, Nagykovács, Mezőtúr, Pécs, Szatmárnémeti.

Mindez jól mutatja, hogy pusztán a hatóságilag ellenőrzött kéjűk adatai alapján sok esetben nem lehet pontosan felrajzolni a városi prostitúció szerkezetét. A titkos prostituáltak számával az egyes városok besorolása megváltozhat, így a fentebb leírt kétféle szerkezet semmiképp sem jelent éles határvonalat.

PÉTER GÜNTNER

The history of prostitution in Sopron (1862–1918)

The paper describes the history of the prostitution in Sopron between 1862 and 1918 through the regulations and histories of the brothels in Sopron as well as the classification and number of prostitutes, with a brief look at national conditions.

The functioning of prostitution in Hungary during the years of the Austro-Hungarian Monarchy, in want of special laws, was controlled by local regulations. The municipal regulations of Sopron and other towns followed those of Budapest, most of the articles being entirely identical. The most important difference between the regulations of Sopron and the capital was the maintenance of stricter medical control in Sopron.

The analysis of the data on various prostitutes in Sopron at the turn of the century reveals the existence of officially registered prostitutes (operating in brothels, or private operators, or certificate-bearers), but the reports of the mayor indicate the presence of clandestine operators as well. Since we have exact data on the numbers of these illegal prostitutes, too, in a unique way it is possible to study the complete structure of prostitution in that town.

Studying the history of the brothels in Sopron at the end of the last century, we can observe that the brothels in Sopron, just as in Budapest, were losing impor-

tance. In the mid-1880s Sopron had three brothels, in 1890 it had only two. Along with the decline of brothels, the number of illegal prostitutes was increasing, street prostitution becoming more pronounced. If we compare the number of inhabitants per brothel in Sopron and in Budapest, we can say that the number of brothels was high in Sopron with respect to the number of inhabitants. A comparison with other towns in the country, however, reveals that that number was relatively low in Sopron.